

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JOSEPH GAND
της 21ης Μαΐου 1969*

*Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

αντιτίθεται προς την Ιταλική Κυβέρνηση σχετικά με το τέλος στατιστικής που εισπράττει το κράτος αυτό επί των εισαγωγών και των εξαγωγών.

Η αίτηση ερμηνείας ορισμένων άρθρων της Συνθήκης της Ρώμης που σας υπέβαλε ο Vrederechter (ειρηνοδίκης) του 2ου καντονίου της Αμβέρσας είναι σημαντική για περισσότερους από ένα λόγους. Καταρχήν, διότι την προκάλεσε διαφορά που αναφέρεται στην εισφορά, την οποία υποχρεούνται να καταβάλλουν οι εισαγωγείς ακατέργαστων διαμαντιών υπέρ του Κοινωνικού Ταμείου εργατών κατεργασίας διαμαντιών, και που επιβλήθηκε με τους βελγικούς νόμους της 12ης Απριλίου 1960 και της 28ης Ιουλίου 1962. Ο εθνικός δικαστής, πριν απευθυνθεί στο Δικαστήριο, εξέτασε επί μακρόν το πολυσυζητημένο πρόβλημα των σχέσεων μεταξύ της Συνθήκης και μεταγενεστέρων νόμων και το έλυσε κατά την υποδειχθείσα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1964, Costa κατά ENEL, έννοια (6/64, Rec. 1964, σ. 1141). Εξάλλου, επ' ευκαιρία μιας πολύ ιδιάζουσας περίπτωσης, το Δικαστήριο θα ασχοληθεί πάλι με έννοιες που έχουν ήδη αποτελέσει το αντικείμενο πλούσιας νομολογίας, όπως η έννοια «φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος» και «εσωτερικός φόρος», και θα πρέπει να καθορίσει τα όρια των δικαιωμάτων των κρατών. Προσθέτω, τέλος, ότι τα υπό συζήτηση ζητήματα σ' αυτή την υπόθεση έχουν σχέση με εκείνα που θα πρέπει σε λίγο να εξετάσει το Δικαστήριο στην υπόθεση 24/68, στην οποία η Επιτροπή των Κοινοτήτων

I — Μολονότι τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν αφορούν και δεν μπορούν να αφορούν παρά μόνο την ερμηνεία κοινοτικών νομοθετικών κειμένων, στην προκειμένη περίπτωση των άρθρων 9, 12, 13, 18 και 95 της Συνθήκης, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενό τους και να δοθεί σ' αυτά λυσιτελής απάντηση, παρά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα εξεταστούν στο πλαίσιο της διαφοράς που προκάλεσαν σε εθνικό επίπεδο. Θα ασχοληθώ καταρχήν μ' αυτή την πρώτη άποψη.

1. Ο νόμος της 12ης Απριλίου 1969, ίδρυσε στο Βέλγιο το Κοινωνικό Ταμείο εργατών κατεργασίας διαμαντιών, ανάλογο με εκείνα που υφίσταντο ήδη για άλλες κατηγορίες εργαζομένων, και το οποίο έχει ως αποστολή τη χρηματοδότηση, τη χορήγηση και την καταβολή συμπληρωματικών κοινωνικών παροχών σ' αυτούς τους εργάτες. Δυνάμει του άρθρου 2 bis του νόμου αυτού, όπως προκύπτει από το νόμο της 28ης Ιουλίου 1962, το Ταμείο χρηματοδοτείται από εισφορές που καταβάλλουν όλα τα πρόσωπα που εισάγουν ακατέργαστα διαμάντια και το ύψος των οποίων έχει καθοριστεί σε 1/3 % επί της αξίας των εισαγόμενων ακα-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

τέργαCτων διαμαντιών. ΕντούτοιC, το εδά-
φιο 2 του ίδιου άρθρου διευκρινίζει ότι ο
ΒασιλιάC μπορεί να παραχωρήCει απαλλα-
γέC από την εiCφορά, όταν η αξία των δια-
μαντιών δεν υπερβαίνει τα 300 FB ανά κα-
ράτι, ή όταν το διαμάντι εiCάγεται από τiC
Κάτω ΧώρεC Cτα πλαίσια τiC CυμφωνίαC
ανταλλαγών μεταξύ των βελγικών και ολ-
λανδικών βιομηχανιών επεξεργαCίαC δια-
μαντιών.

Έτοι, η επιβάρυνC (ή η εiCφορά, για να
χρηCιμοποιήCω τον όρο που χρiCιμοποιεί ο
βελγικός νόμοC) προορίζεται να εξασφαλί-
Cει οφέλη Cτους εργάτεC κατεργαCίαC δια-
μαντιών, δηλαδή Cτο CρωCωπικό που κα-
τεργάζεται τα διαμάντια για λογαριαCμό
των παραγωγών, των βιομηχάνων. Αυτή η
εiCφορά επιβάλλεται Cτους εiCαγωγείC
εμπόρουC, που δεν αποκλείεται να είναι
CυγχρόνωC, αλλά όχι και κατ' ανάγκη βιο-
μήχανοι, και οι οποίοι, εν πάCει περιπτώCει,
υποχρεούνται να την καταβάλουν ωC εiCα-
γωγείC, το δε CοCό τiC εiCφοράC καθορίζε-
ται ανάλογα με την αξία του εiCαγομένου
προιόντοC.

CτιC παρατηρήCειC τiC, η Βελγική Κυβέρνη-
Cη ανέφερε Cτο ΔικαCτήριο ότι δεν θεωρή-
θηκε ούτε δυνατό, ούτε δίκαιο «εξαιτίαC
εCωτερικών πραγματικών περιCτάCεων» να
επιβληθεί αυτή η «εiCφορά κοινωνικήC
αCφαλίCεωC» Cτους εργοδότεC και ότι
έπρεπε να υπολογιCτεί επί τiC εiCαγόμενiC
πρώτiC ύλiC. Δεν εναπόκειται C' εμένα να
εμβαθύνω C' αυτέC τiC CκέντρεC: χωρίC αμ-
φιβολία πρέπει να Cυναχθεί από αυτέC ότι
η βιομηχανία αυτή είναι κλειCτή και έχει
τiC ιδιαιτεροτήτεC τiC, και ότι η δομή τiC
είναι τέτοια ωCτε οι κοινωνικοί νόμοι να
εφαρμόζονται C' αυτήν με δυCκολία. Προ-
βάλλεται επίCηC ο iCχυριCμόC ότι οι εiCα-
γωγείC επωφελούνται, τουλάχιστον έμμε-
Cα, από την εργασία των εργατών κατεργα-
CίαC διαμαντιών.

2. Οι CυνθήκεC εφαρμογήC του νόμου και
η κατάCταCη τiC αγοράC των διαμαντιών
Cτο Βέλγιο εκτέθηκαν από τουC εκ-
πρωCώπουC των διαδίκων τiC κύριαC δίκιC
εκτενωC, τόσο CτιC γραπτέC τουC παρατη-
ρήCειC, όCο και κατά την επ' ακροατήριου
CυζήτiCη. ΧωρίC να υπειCέλθω Cε λε-
πτομέρειεC, θα υπενθυμίCω ότι η ΑμβέρCα,
εκτόC από βιομηχανικό κέντρο κατεργαCίαC
διαμαντιών, είναι η έδρα διεθνούC αγοράC
διαμαντιών, όπου καθορίζονται οι παγκό-
CμιεC τιμέC αυτού του προιόντοC. Η Αμβέρ-
Cα, κύριοC πελάτiC τiC Diamond Trading
Co., κέντρο διανομήC τiC εταιρίαC De Beers,
εiCάγει επίCηC ακατέργαCτουC λίθουC από
άλλεC πηγέC, ιδίωC από άλλα κράτiC τiC
ΚοινότiCηταC, τα οποία, όπωC και το Βέλγιο,
δεν είναι παραγωγοί. Cτην αγορά τiC γίνε-
ται η εμπορία τiC πρώτiC ύλiC που προορί-
ζεται για την τοπική βιομηχανία και την
παραγωγή αυτήC τiC βιομηχανίαC. C' αυτήν
επίCηC παλoύνται πολύ CημαντικέC CοCό-
τiCητεC ακατέργαCτων και κατεργαCμένων
διαμαντιών, τα οποία προορίζονται για άλ-
λα κέντρα. Η τελειότiCητα τiC οργάνωCηC,
που προέρχεται από μακρά παράδοCη, εί-
ναι τέτοια, ωCτε μπορούν να γίνουν CτιC
τοπικήC εταιρίεC παραγγελίεC λίθων, κατερ-
γαCμένων ή μη, βάCει λεπτομερούC περι-
γραφήC.

Αυτό επί του οποίου πρέπει να επιμείνω, εί-
ναι ότι η ΑμβέρCα είναι ιδίωC αγορά βιομη-
χανικών διαμαντιών. Τα τελευταία, εξάλ-
λου, δεν αποτελούν παρά ένα είδοC ακα-
τέργαCτων διαμαντιών που είναι προορι-
Cμένα γι' αυτή την ιδιαίτερη χρήCη διότι
είναι ακατάλληλα για την κατεργαCία και
τη χρiCιμοποίηCή τουC ωC κοCμημάτων,
όμωC μερικέC φορέC δεν μπορεί να καθορι-
Cτεί ο τελικός τουC προοριCμόC, παρά μόνο
αφού ταξινομηθούν. Έτοι, μολονότι ο νό-
μοC του 1962 εξαιρεί από την εiCφορά τα
ακατέργαCτα διαμάντια, των οποίων η
αξία δεν υπερβαίνει τα 300 FB ανά καράτι,
το λεγόμενο βιομηχανικό διαμάντι μπορεί
κάλλiCτα να έχει μεγαλύτερη αξία, όποτε
υπόκειται Cτη φορολογική επιβάρυνCη αν
και δεν χρiCιμοποιείται από τη βιομηχανία

επεξεργασίας διαμαντιών. Επίσης, δεν φαίνεται πλέον να αμφισβητείται ότι, γενικά (εκτός από την περίπτωση εμπορευμάτων «υπό διαμετακόμιση» ή που δεν γίνονται δεκτά κατά την εισαγωγή) τα διαμάντια που επανεξάγονται στην ίδια κατάσταση, χωρίς να υποστούν επεξεργασία, λαμβάνονται επίσης υπόψη για τον υπολογισμό της εισφοράς.

3. Θεωρώντας ότι η εισφορά που επιβλήθηκε με το νόμο της 28ης Ιουλίου 1962 συνιστούσε στην πραγματικότητα φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμό, υπό την έννοια του άρθρου 12 της Συνθήκης, διάφορες επαγγελματικές ενώσεις και ενώσεις εισαγωγέων ακατέργαστων διαμαντιών απευθύνθηκαν, ήδη από το τέλος αυτού του ίδιου έτους, στην Επιτροπή, για να καταγγείλουν κατά την, κατ' αυτούς, παράβαση από το Βελγικό κράτος των υποχρεώσεων του.

Οι κοινοτικές αρχές, αφού απάντησαν αρχικά ότι προτιμούσαν να αναβάλουν να λάβουν θέση, μέχρις ότου ένα εθνικό δικαστήριο υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα, το 1967 γνωστοποίησαν στους καταγγείλαντας ότι δεν θεωρούσαν ότι η επίδικη εισφορά ενέπιπτε στο πεδίο των διατάξεων του άρθρου 12.

Οι ίδιες, όμως, αυτές αρχές ασχολήθηκαν πάλι στη συνέχεια με το ζήτημα από διαφορετική άποψη. Το εδάφιο 2 του άρθρου 2 bis του νόμου παρέχει, όπως ανέφερα, τη δυνατότητα απαλλαγής από το φόρο των διαμαντιών που εισάγονται από τις Κάτω Χώρες, στα πλαίσια της συμφωνίας εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ των βελγικών και ολλανδικών βιομηχανιών κατεργασίας διαμαντιών.

Θεωρώντας ότι αυτή η διάταξη εισήγαγε διακρίσεις, αντίθετες προς το άρθρο 7 της Συνθήκης, η Επιτροπή κάλεσε, στις 29 Φεβρουαρίου 1968, τη Βελγική Κυβέρνηση, στα πλαίσια του άρθρου 169, να τροποποιήσει τη νομοθεσία της επ' αυτού του σημείου και της πρότεινε τις εξής εναλλακτικές λύσεις:

« — είτε να παράσχει στο εξής το ευεργέτημα της απαλλαγής από το φόρο στις εισαγωγές ακατέργαστων διαμαντιών από οποιοδήποτε κράτος μέλος, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τις εφαρμοζόμενες για τις Κάτω Χώρες, — είτε, αντίθετα, να καταργήσει την απαλλαγή που έχει παραχωρηθεί μόνο υπέρ των Κάτω Χωρών».

Η επιλογή μεταξύ των δύο εναλλακτικών λύσεων συνεπαγόταν, ως προς τη φύση της επίδικης εισφοράς, τη λήψη κάποιας θέσης, η οποία ανευρίσκεται στις παρατηρήσεις που κατέθεσε η Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου.

Προσθέτω ότι, στις 20 Ιανουαρίου 1969, ελλείψει παρατηρήσεων της Βελγικής Κυβέρνησεως, η Επιτροπή διατύπωσε την αιτιολογημένη γνώμη που προβλέπεται στο άρθρο 169.

4. Παράλληλα προς αυτά τα διαβήματα επί κοινοτικού επιπέδου, είχε κινηθεί και μια άλλη διαδικασία ενώπιον του αρμόδιου βελγικού δικαστηρίου και οι 200 περίπου εισαγωγείς, κατά των οποίων το Κοινωνικό Ταμείο είχε ασκήσει αγωγή για την καταβολή των εισφορών, αντέτειναν προς υπεράσπισή τους τις διατάξεις της Συνθήκης. Υπ' αυτές τις συνθήκες ο Vrederechter του 2ου καντονίου της Αμβέρσας επέλεξε δύο χαρακτηριστικές υποθέσεις, τις υποθέσεις Brachfeld (εισαγωγή ακατέργαστων δια-

μαντιών) και Chougol (εισαγωγέα βιομηχανικών διαμαντιών), οι οποίες έχουν εγγραφεί αντίστοιχα στο πρωτόκολλο του Δικαστηρίου υπό τους αριθμούς 2/69 και 3/69, για τις οποίες ζητείται από το Δικαστήριο, με δύο όμοιες αποφάσεις της 24ης παρελθόντος Δεκεμβρίου, η ερμηνεία ορισμένων άρθρων της Συνθήκης.

Αυτός θεωρεί πράγματι απαραίτητο για την επίλυση της διαφοράς, να ελεγχθεί αν η υπό συζήτηση εισφορά καλύπτεται από μία από τις έννοιες «δασμός», «φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος» ή «εσωτερικοί φόροι», οι οποίες αναφέρονται στα άρθρα 9, 12 και 95 της Συνθήκης ΕΟΚ, διότι το γεγονός ότι αυτή εισπράττεται υπέρ Κοινωνικού Ταμείου, το οποίο είναι εξάλλου δημόσιος οργανισμός, δεν το θεωρεί ότι αποκλείει αυτό το ενδεχόμενο.

Για να επιτύχει τον ορισμό αυτών των διαφορετικών εννοιών και να χαράξει το περίγραμμα καθεμιάς από αυτές, το βελγικό δικαστήριο υποβάλλει σειρά ερωτημάτων, που γίνονται όλο και πιο συγκεκριμένα και λεπτομερέστερα, τα οποία όμως ενίοτε δεν παρουσιάζουν το ίδιο ενδιαφέρον. Αυτά τα ερωτήματα, έξι τον αριθμό, από τα οποία ορισμένα υποδιαιρούνται σε σκέλη και που επαναλαμβάνει η έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, θα εξετάσω τώρα. Θα τα εξετάσω υπό το φως των παρατηρήσεων επί των πραγματικών περιστατικών που προανέφερα, χωρίς να λησμονείται εντούτοις ότι, μολονότι η απάντηση του Δικαστηρίου πρέπει να είναι χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς επί της ουσίας, σ' αυτό δεν εναπόκειται, στα πλαίσια του άρθρου 177, παρά μόνο να ερμηνεύσει τα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα και όχι να τα εφαρμόσει σε συγκεκριμένη περίπτωση και ακόμη λιγότερο να αποφανθεί επί του αν μια διάταξη του εθνικού δικαίου είναι σύμφωνη προς τη Συνθήκη.

Στον Vrederechter της Αμβέρσας εναπόκειται να συναγάγει από την απάντηση του Δικαστηρίου τα στοιχεία που θα τον επιτρέψουν να αποφανθεί επ' αυτού του σημείου.

II — Α — Το Δικαστήριο ερωτάται κατ' αρχήν με το πρώτο ερώτημα, σχετικά με τα άρθρα 9, 12, 13, 18 και 95 της Συνθήκης, αν οι δασμοί ή φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος που αναφέρονται στα άρθρα αυτά ή σε ορισμένα από αυτά, πρέπει να έχουν «όλα τα χαρακτηριστικά της φορολογικής επιβαρύνσεως» και, αφετέρου, αν αυτοί οι δασμοί ή φορολογικές επιβαρύνσεις είναι μόνον εκείνοι τους οποίους εισπράττει το Δημόσιο ή που μειώνουν τα έξοδα του ή, γενικά, όλοι εκείνοι τους οποίους επιβάλλει ένα κράτος μέλος επ' ευκαιρία των εισαγωγών, οποιoσδήποτε και αν είναι ο σκοπός τους, φορολογικός, διοικητικός ή κοινωνικός. Φαίνεται αμέσως ο λόγος που προκάλεσε αυτό το ερώτημα. Η επίδικη «εισφορά» — είναι ο όρος που χρησιμοποιεί ο βελγικός νόμος, ο οποίος δεν αναφέρει πουθενά τη λέξη «φορολογική επιβάρυνση» ή «φόρος» — διαφέρει πράγματι με την ονομασία και τον προσορισμό της από τις κλασσικές μορφές φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται επί των προϊόντων. Αυτή είναι μια εκδήλωση του αρκετά σύγχρονου γενικού φαινομένου που φέρει το ελαφρώς ασαφές όνομα «φορολογία υπέρ τρίτων». Επομένως, πρόκειται για το αν αυτή μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής ενός από τα προαναφερθέντα άρθρα, χωρίς να καθορίζεται ποιο από αυτά. Είναι δύσκολο και, χωρίς αμφιβολία, στερείται χρησιμότητας το να δοθεί συγκεκριμένη απάντηση στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος.

Αν και ο όρος «φορολογική επιβάρυνση» απαντάται σε διάφορα μέρη της Συνθήκης και του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών, αυτός δεν έχει αναγκαστικά

παντού την ίδια σημασία και η απάντηση που έδωσε το Δικαστήριο με την απόφαση Klomp της 25ης παρελθόντος Φεβρουαρίου (23/68, Rec. XV-1969, σ. 43) δεν μπορεί, με κανένα τρόπο, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει ο ενάγων της κύριας δίκης, να μεταφερθεί στην παρούσα υπόθεση. Εξάλλου, ο δικαστής που υπέβαλε το προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο φαίνεται ότι αναφέρεται σε έναν όρο «φορολογική επιβάρυνση» που μπορεί να έχει μεν συγκεκριμένη έννοια κατά το βελγικό δίκαιο, μιαν άλλη όμως στο δίκαιο άλλων κρατών μελών.

Αντίθετα, στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος μπορεί να δοθεί πιο άμεση και επαρκής απάντηση, η οποία προαναγγέλλει αυτήν που θα δοθεί στα επόμενα ερωτήματα.

Μόλις ένα κράτος ή ένας οργανισμός — στον οποίο αυτό έχει παραχωρήσει τη σχετική αρμοδιότητα — επιβάλλει φόρους ή επιβαρύνσεις επ' ευκαιρία της εισαγωγής εμπορευμάτων, τίθεται το πρόβλημα κατά πόσο αυτοί συμβιβάζονται προς τη Συνθήκη. Δεν είναι απαραίτητο να αναζητηθεί αν αυτές εισπράττονται υπέρ του Δημοσίου ή αν καταβάλλονται, αντίθετα, σε ειδικό ταμείο, ούτε είναι δυνατό να αποκλειστεί η εφαρμογή των άρθρων της Συνθήκης επί φόρων ή φορολογικών επιβαρύνσεων λόγω του ταμειευτικού, κοινωνικού ή διοικητικού τους σκοπού (με εξαίρεση εντούτοις τις επιβαρύνσεις για παρασχεθείσες υπηρεσίες που πρέπει να ερμηνεύονται στενά).

Β — Τα ερωτήματα 2, 3 και 4, τα οποία υποβάλλονται αναφορικά με τα ίδια άρθρα, αφορούν το αν αυτό που είναι αποφασιστικό στοιχείο είναι η φύση της είσπραξης του φόρου ή του αποτελέσματός της, αν το ισοδύναμο αποτέλεσμα συνίσταται στην ταυτότητα του σκοπού ή στην ταυτότητα των αποτελεσμάτων της είσπραξης

του φόρου, αν τα αποτελέσματα αυτά πρέπει ενδεχομένως να εκτιμηθούν ως προς τα εισπραττόμενα ποσά, ή ως προς την επίδρασή τους επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών. Με άλλα λόγια, πρέπει να καθοριστεί ποια είναι τα καθοριστικά στοιχεία για να εκτιμηθούν από τη σκοπιά της Συνθήκης οι αναφερόμενοι στα άρθρα 9, 12 και 13 δασμοί και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος και οι εσωτερικοί φόροι, οι οποίοι επιβαρύνουν τα εισαγόμενα προϊόντα και προβλέπονται στο άρθρο 95. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει διάκριση.

Προκειμένου καταρχήν περί δασμών, τα σχετικά με αυτούς άρθρα της Συνθήκης εφαρμόζονται σε όλες τις επιβαρύνσεις που ονομάζονται έτσι στα πλαίσια των εθνικών νομοθεσιών, συμπεριλαμβανομένων των δασμών ταμειευτικού χαρακτήρα και οι οποίοι απαιτείται να καταβάλλονται λόγω της διελεύσεως των συνόρων. Μόνη η ονομασία επαρκεί, χωρίς να είναι αναγκαίο να αναζητηθούν τα αποτελέσματα αυτών των επιβαρύνσεων, που μπορούν να διαφέρουν ανάλογα με την περίπτωση.

Παράλληλα με τους δασμούς, η Συνθήκη αναφέρει τις φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος, επί των οποίων το Δικαστήριο απεφάνθη επανειλημμένα μετά από την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1962 (Επιτροπή της ΕΟΚ κατά Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και Βασιλείου του Βελγίου, 2 και 3/62, Rec. XIII-1962, σ. 813). Από τη νομολογία του Δικαστηρίου δεν θα λάβω υπόψη τώρα παρά μόνο τα στοιχεία εκείνα που είναι χρήσιμα για την απάντηση των υποβληθέντων ερωτημάτων.

Από αυτά προκύπτει ότι ούτε η ονομασία της φορολογικής επιβαρύνσεως, ούτε ο τρόπος επιβολής της ούτε ο σκοπός που

επιδιώκει το κράτος επιβάλλοντάς την εἶναι καθοριστικά στοιχεία. Αυτό που είναι αναγκαῖο για να διαπιστωθεῖ αν μια φορολογική επιβάρυνση ἐμπίπτει σ' αὐτή την κατηγορία, εἶναι ἡ εξέταση των αποτελεσμάτων της σε σχέση με τους στόχους της Συνθήκης, ἐιδικότερα σε σχέση με την ἐλεύθερη κυκλοφορία των ἐμπορευμάτων, ἐλάχιστα δε ἐνδιαφέρει το αν συντρέχουν ὅλα τα αποτελέσματα του δασμοῦ ἢ μόνο ἓνα ἀπὸ αὐτά, ἢ ἀκόμη αν ἐπιδιώκονται και ἄλλοι κύριοι ἢ ἐπιβοηθητικοὶ σκοποί. Απομένουν οἱ «εσωτερικοὶ φόροι», για τους οποίους το ἀρθρο 95 που τους ἀφορᾷ προσθέτει τὴ φράση «οποιασδήποτε φύσεως». Απὸ αὐτό μπορεί να παρέχεται ἡ ἐνδείξη ὅτι και σ' αὐτό το σημεῖο ἡ ονομασία, ὁ τρόπος ἐπιβολῆς ἢ ὁ ἐπιδιωκόμενος ἀπὸ τὴ δημόσια ἀρχὴ σκοπὸς δεν εἶναι καθοριστικά στοιχεία.

Γ — Ὅμως, αὐτές οἱ ἐνδείξεις δεν αποτελοῦν ἀκόμα παρά μια πρώτη προσέγγιση του προβλήματος. Με τὴν ἐρώτηση 5, α και β, ἐρωτᾶται το Δικαστήριο αν ἡ ἐννοια των ἐμποδίων στο ἐμπόριο προϋποθέτει πάντα ὅτι ὁ εἰσπραττόμενος δασμὸς συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις ἢ προστατευτικὰ αποτελέσματα και αν θα μπορούσαν να ὑπάρχουν ἐμπόδια στο ἐμπόριο ἐλλείψει ἀνταγωνισμού ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ παραγωγή.

Το ἐρώτημα ἔχει ὑποβληθεῖ σχετικὰ με τα ἀρθρα 9 και 12 (δηλαδή τις φορολογικὲς ἐπιβαρύνσεις ἰσοδυνάμου αποτελέσματος), ὅμως ἔχει ἐπίσης ἐνδιαφέρον για τον ὁρισμὸ των ἐσωτερικῶν φόρων του ἀρθρου 95, διότι τα ἀρθρα 12 και 13, ἀφενός, και 95, ἀφετέρου, δεν μπορούν να ἐφαρμοστούν συγχρόνως σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (16 Ἰουνίου 1966, Lütticke, 57/65, Rec. XII, 1966, σ. 294).

Καταρχήν, μια παρατήρηση ὁρολογίας: ἡ Ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ σχετικὰ με τὴ διατύπωση του ἐρωτήματος ὅτι τα ἀρθρα 9 και

12 δεν ἀναφέρουν τα ἐμπόδια στο ἐμπόριο και ὅτι, ὑπὸ ὁρισμένες προϋποθέσεις και δυνάμει ἄλλων διατάξεων της Συνθήκης, φόροι ἢ φορολογικὲς ἐπιβαρύνσεις μπορούν να ἐπιβάλλονται ἐπὶ των εἰσαγομένων προϊόντων, αὐτοὶ δε ἔχουν πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸ των εἰσαγωγῶν ὅσο και αν αὐτὸ συμβαίνει σε περιορισμένο βαθμὸ.

Ἡ παρατήρηση αὐτὴ εἶναι ὀρθή, το ζήτημα ὅμως παραμένει ὅτι τα ἀρθρα, ἡ ἐρμηνεία των οποίων ζητεῖται, ἀνήκουν στον τίτλο I του δευτέρου μέρους που ἐπιγράφεται «Ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία των ἐμπορευμάτων», πράγμα το οποίο ἀποτελεῖ τὴν ἐνδείξη μίας ἀρχῆς και της πρόθεσης των συντακτῶν της Συνθήκης να ἐξαλειφθοῦν αὐτὰ τα ἐμπόδια στο ἐμπόριο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τα δύο σκέλη του ὑποβληθέντος ἐρωτήματος εἶναι στενά συνδεδεμένα: αν δεν ὑπάρχει φορολογικὴ ἐπιβάρυνση ἰσοδυνάμου αποτελέσματος ὑπὸ τὴν ἐννοια του ἀρθρου 12, παρά μόνο ὑπὸ τον ὅρο ὅτι αὐτὴ συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις ἢ προστατευτικὰ αποτελέσματα, ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνση που πλήττει ἓνα εἰσαγόμενο προϊόν, το οποίο δεν ἔχει ἀνταγωνιστὴ σε ἐθνικὸ ἐπίπεδο, βρίσκεται ἀναγκαστικὰ ἐκτὸς του πλαισίου του ἀρθρου 12. Μπορεῖ να τεθεῖ το ἐρώτημα αν ἡ ἀπάντηση δεν ἔχει ἤδη δοθεῖ ἀπὸ τὴν ἤδη ἀναφερθεῖσα ἀπόφαση του Δικαστηρίου 2 και 3/62, ἀπὸ τὴν οποία θα ἀναφέρω ἓνα ἀπόσπασμα:

«Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνση ἰσοδυνάμου αποτελέσματος μπορεί να θεωρηθεῖ, οποιαδήποτε και αν εἶναι ἡ ονομασία και ὁ τρόπος ἐφαρμογῆς της, ὡς δασμὸς ἐπιβαλλόμενος μονομερώς, εἴτε κατὰ τὴν εἰσαγωγή, εἴτε μεταγενέστερα και ὁποῖος, πλήττοντας ἐιδικὰ εἰσαγόμενο ἀπὸ ἄλλο κράτος μέλος προϊόν κατ' ἀποκλεισμὸ του ὁμοειδούς ἐγχώριου προϊόντος, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ἀλλοιώνοντας τὴν τιμὴ του, να ἔχει ἐτσι τὴν ἴδιες ἐπιπτώσεις ἐπὶ της ἐλεύθερης κυκλοφορίας των ἐμπορευμάτων

όπως και ο δασμός.» Αυτή η αντίληψη εκφράζεται με σχεδόν όμοια φρασεολογία στην απόφαση της 8ης Ιουλίου 1965, Waldemar Deutschmann (10/65, Rec. XI-1965, σ. 601), καθώς και στην απόφαση της 16ης Ιουνίου 1966, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατά Επιτροπής της ΕΟΚ (52 και 55/65, Rec. XII-1966, σ. 227). Επομένως, η αντίληψη αυτή φαίνεται ότι είναι πολύ καταννητή, στο μέτρο που το εισάγον δυσμενή διάκριση αποτέλεσμα — «όσο περιορισμένο και αν είναι αυτό», αναφέρει η απόφαση 52 και 55/65 — αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η φορολογική επιβάρυνση επί των εισαγομένων προϊόντων είναι ισοδύναμη προς δασμό, περιορίζεται όμως στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται ομοειδές εγχώριο προϊόν.

Πιστεύω, εντούτοις, ότι είναι χρήσιμο να εξεταστεί σήμερα σε βάθος, να διευκρινιστεί αυτή η νομολογία, και, ενδεχομένως, να διορθωθεί.

Σημειώνω κατ' αρχήν ότι, στις υποθέσεις που προκάλεσαν τις αποφάσεις στις οποίες αναφέρθηκα, τα εισαγόμενα προϊόντα ανταγωνίζονταν πάντοτε ομοειδή εγχώρια προϊόντα. Στο πλαίσιο του προβλήματος που είχε τεθεί ενώπιον του Δικαστηρίου, αρκούσε να διαπιστωθεί ότι η φορολογική επιβάρυνση εισήγε διακρίσεις για να γίνει δεκτό ότι αυτή είχε αποτελέσματα ισοδύναμα προς εκείνα ενός δασμού.

Εξάλλου το Δικαστήριο διακήρυττε πάντοτε ότι η νομιμότητα των φορολογικών επιβαρύνσεων έπρεπε να εξετάζεται «υπό το φως των στόχων της Συνθήκης».

Αυτοί, κατά το άρθρο 3, είναι ιδίως:

- α) Η κατάργηση, μεταξύ των κρατών μελών, των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών κατά την εισαγωγή και την εξαγωγή εμπορευμάτων, καθώς και όλων των άλλων μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος.
- β) Η θέσπιση κοινού δασμολογίου και κοινής εμπορικής πολιτικής έναντι των τρίτων χωρών.
- γ) Η εγκαθίδρυση καθεστώτος που να εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της Κοινής Αγοράς.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η Συνθήκη επιβάλλει την εξάλειψη όλων των δασμών, και δεν κάνει διάκριση ανάλογα με το αν τα προϊόντα στα οποία επιβάλλονται ανταγωνίζονται ή όχι εγχώρια προϊόντα. Έτσι, δυνάμει του άρθρου 17, οι σχετικές με την εξάλειψη των δασμών διατάξεις εφαρμόζονται και επί των δασμών ταμειευτικού χαρακτήρα. Και, με το ίδιο πνεύμα, η Συνθήκη προβλέπει την κατάργηση των εξαγωγικών δασμών. Επομένως, μπορεί να υποστηριχτεί ότι δεν έχει ως σκοπό μόνο την κατάργηση των διακρίσεων ή την προστασία της εγχώριας βιομηχανίας, αλλά την κατάργηση κάθε εμποδίου στο εμπόριο. Επίσης, αυτή η σκέψη είναι παρούσα στη νομολογία του Δικαστηρίου. Χωρίς αμφιβολία, το Δικαστήριο αναφέρθηκε πριν απ' όλα στην ιδέα της δυσμενούς διακρίσεως και θεώρησε ότι, μόλις εγένετο διαπίστωση της, υφίστατο φορολογική επιβάρυνση ισοδύναμου αποτελέσματος, διότι, όσο περιορισμένη και αν ήταν αυτή η διάκριση, ήταν ικανή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, να παρεμποδίσει το εμπόριο και, επομένως, ήταν αντίθετη προς τους στόχους της Συνθήκης. Όμως, μολονότι η ύπαρξη δυσμενούς διάκρισης είναι, πράγματι, το συνηθέστερο χαρακτηριστικό της φορολογικής επιβαρύνσεως ισοδύναμου

αποτελέσματος, εντούτοις από αυτό δεν προκύπτει κατ' ανάγκη ότι η διάκριση αποτελεί την *conditio sine qua non* της υπάρξεώς της.

Οι δασμοί εξ ορισμού δεν επιβάλλονται παρά μόνο στα προϊόντα που διέρχονται τα σύνορα. Επομένως, αρκεί για να διακιολογηθεί η απαγόρευσή τους η διαπίστωση ότι αυτοί αποτελούν εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Το ίδιο κριτήριο μπορεί να εφαρμοστεί στις φορολογικές επιβαρύνσεις, οι οποίες, χωρίς να έχουν τη μορφή δασμού, έχουν εντούτοις, όπως και εκείνοι, ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση αυτής της ελεύθερης κυκλοφορίας, χωρίς όμως ωστόσο να εντάσσονται στο γενικό σύστημα εσωτερικών φόρων στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 95 της Συνθήκης. Αλλά, αν αρκεστούμε σ' αυτό το κριτήριο της παρεμπόδισης του εμπορίου, δεν υφίσταται ανάγκη να γίνει διάκριση μεταξύ των φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται επί των προϊόντων στα οποία αντιστοιχούν ομοειδή εγχώρια προϊόντα και αυτών που δεν υφίστανται ένα τέτοιο ανταγωνισμό, διότι το γεγονός ότι ορισμένα αγαθά δεν παράγονται σε ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να παραχωρήσει σ' αυτό το κράτος την εξουσία να επιβάλλει, στα πλαίσια του άρθρου 12, εισαγωγικούς δασμούς επί των αγαθών αυτών. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, την εξασφάλιση της οποίας επιδιώκει ο τίτλος Ι του δεύτερου μέρους της Συνθήκης, αποτελεί κανόνα που πρέπει να εφαρμοστεί εξίσου σε όλα τα προϊόντα εντός της Κοινότητας. Μπορεί ίσως να προβληθεί η αντίρρηση ότι μια τόσο αυστηρή αντίληψη της ελευθερίας των εμπορικών ανταλλαγών παραβλέπει την πραγματικότητα και ότι μια φορολογική επιβάρυνση τόσο μικρού ποσού, παραδείγματος χάρη, όσο η «εισφορά» που προκάλεσε την ενώπιον του ειρηνοδικείου της Αμβέρσας διαφορά, δεν μπορεί να έχει *de facto* καμία επίπτωση στην πορεία των συναλλαγών.

Πρέπει όμως να αποφευχθεί επιμελώς κάθε τι που θα μπορούσε να ανοίξει ρωγμές σε ένα σύστημα βασισμένο στην απαγόρευση των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδύναμου αποτελέσματος. Πρόκειται περί κινδύνου, τον οποίο αναφέρει ήδη η απόφαση του Δικαστηρίου 2 και 3/62, και η δημιουργία ειδικών ταμείων, χρηματοδοτούμενων από εισφορές που εισπράττονται κατά την εισαγωγή, θα ήταν ένας τρόπος, στον οποίο τα κράτη θα παρακινούντο ιδιαίτερα να ανατρέξουν για να καταστρατηγήσουν τις επιταγές των άρθρων 9 και 12 της Συνθήκης.

Συνοψίζοντας, θεωρώ σε τελική ανάλυση ότι μπορούν να υφίστανται εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, ακόμα και αν η φορολογική επιβάρυνση ισοδύναμου αποτελέσματος δεν συνεπάγεται διακρίσεις ή δεν έχει προστατευτικά αποτελέσματα, ακόμη και αν δεν υφίσταται ανταγωνισμός από την εγχώρια παραγωγή.

Εντούτοις, αυτή η λύση δεν είναι προφανής. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν την κάνει δεκτή, θα ήθελα να λάβω εν συντομία θέση επί ορισμένων σημείων των παρατηρήσεων της Επιτροπής, τα οποία εξάλλου υπερβαίνουν τα όρια του ερωτήματος, όπως αυτό υποβλήθηκε από το Βελγικό δικαστήριο. Εξετάζοντάς το βάσει όχι των άρθρων 9 και 12, αλλά του άρθρου 95, η Επιτροπή αναφέρει ότι η νομολογία του Δικαστηρίου (ειδικότερα οι αποφάσεις 27/67 και 31/67 της 4ης Απριλίου 1968) δέχεται τη δυνατότητα επιβολής εσωτερικών φόρων επί προϊόντων προελεύσεως άλλων κρατών μελών, τα οποία δεν ανταγωνίζονται άλλα ομοειδή ή υποκαταστατα προϊόντα. Έτσι το Δικαστήριο έκρινε για τις φορολογικές επιβαρύνσεις που εισπράττονται στα πλαίσια της σχετικής με το φόρο κύκλου εργασιών νομοθεσίας, δηλαδή για μια γενική φορολογική επιβάρυνση που επιβάλλεται αδιακρίτως σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, τόσο εγχωρίων όσο και

εισαγομένων. Πράγματι, το Δικαστήριο έκρινε ότι μια τέτοια φορολογική επιβάρυνση, όταν εισπράττεται κατά την εισαγωγή, έχει ως προορισμό να θέσει στην ίδια μοίρα από φορολογική άποψη όλες τις κατηγορίες προϊόντων, οποιαδήποτε και αν είναι η καταγωγή τους και ότι δεν υφίσταται λόγος, ορισμένα εισαγόμενα προϊόντα να απολαύουν προνομιακού καθεστώτος, λόγω του ότι δεν υφίσταται εγχώρια παραγωγή που να μπορεί να τύχει προστασίας. Εντούτοις, το Δικαστήριο έθεσε ως προϋπόθεση το ύψος του φόρου που καθορίζεται γι' αυτά τα προϊόντα να βρίσκεται εντός του γενικού πλαισίου του οικείου φορολογικού συστήματος.

Βασιζόμενη σε αυτό, η Επιτροπή αναφέρει ότι δεν είναι επίσης δυνατό, βάσει της Συνθήκης, να αποκλειστεί το δικαίωμα ενός κράτους μέλους να επιβάλλει ειδικούς εσωτερικούς φόρους στα προϊόντα για τα οποία δεν υφίστανται άλλα αντίστοιχα στην εγχώρια παραγωγή. Υπό την επιφύλαξη, στην περίπτωση αυτή, το ύψος του φόρου να μην είναι ανώτερο από «το σύνολο των εσωτερικών φόρων που επιβάλλονται σ' αυτά και τα λοιπά προϊόντα», η δε προνομιακή φορολογική μεταχείριση των προϊόντων, για τα οποία δεν υφίσταται εγχώρια παραγωγή, δεν θα μπορούσε να δικαιολογηθεί σ' αυτή την περίπτωση παρά μόνο σ' εκείνη του γενικού συστήματος του φόρου κύκλου εργασιών.

Θεωρώ απλώς ότι η εξομοίωση είναι συζητήσιμη, διότι, αν η φορολογική επιβάρυνση είναι ειδική, τότε εξ ορισμού δεν τίθεται ζήτημα συγκρίσεως του πληττόμενου προϊόντος με άλλα προϊόντα και αν στο εισαχθέν εμπόρευμα, το οποίο δεν ανταγωνίζεται εγχώρια προϊόντα, δεν επιβαλόταν ο φόρος, δεν θα απήλαυε κανενός προνομίου. Όμως, ακόμη μια φορά, εδώ υπερβαίνω τα πλαίσια που καθόρισε το βελγικό δικαστήριο.

Δ — Στη συνέχεια του πέμπτου ερωτήματος, το δικαστήριο αυτό επιζητεί, συνδυάζοντας διαδοχικά το άρθρο 12 με άλλα άρθρα της Συνθήκης, τη διευκρίνιση του περιεχομένου αυτού του άρθρου 12.

Όμως, τα διάφορα προβλήματα που θέτει παρουσιάζονται ενίοτε κατά τρόπο λίγο ασαφή και φαίνονται να συνδέονται λιγότερο άμεσα με τη διαφορά.

Καταρχήν στα άρθρα 9 και 18, ερωτά το Δικαστήριο αν μια νέα φορολογική επιβάρυνση, η οποία επιβάλλεται στις εισαγωγές από όλες τις ξένες χώρες απαγορεύεται πάντοτε, διότι θεωρείται ικανή να παρεμποδίσει την επίτευξη των στόχων που αναφέρονται στα άρθρα 9 και 18 της Συνθήκης, δηλαδή την θέσπιση ενός κοινού δασμολογίου στις σχέσεις με τις τρίτες χώρες και τη μείωση των δασμών κάτω από το γενικό επίπεδο, έτσι ώστε στερείται ενδιάμεσου το αν μια τέτοια φορολογική επιβάρυνση εισάγει ή όχι δυσμενείς διακρίσεις.

Η Επιτροπή περιορίζεται να παρατηρήσει ορθώς ότι, το άρθρο 18 μπορεί να θεωρηθεί ως δήλωση προθέσεως ή ως δήλωση αρχής. Αφορά την ακολουθητέα πολιτική ως προς το επίπεδο των δασμών που εφαρμόζονται στις εισαγωγές από τρίτες χώρες, και τη σύναψη συμφωνιών που αποβλέπουν, με βάση την αμοιβαιότητα, στη μείωση των δασμών κάτω από το γενικό επίπεδο των δασμών που θα ήταν δυνατό να επικαλεστούν τα κράτη μέλη λόγω της συστάσεως τελωνειακής ενώσεως μεταξύ τους. Εξάλλου, το άρθρο 12 του οποίου επιχειρείται εδώ η προσέγγιση με το άρθρο 18, αφορά αποκλειστικά τις ενδοκοινοτικές σχέσεις. Πρόκειται για δύο διαφορετικούς τομείς. Εν πάση περιπτώσει, δεν βλέπω πώς η φορολογική επιβάρυνση που εξετάζει το βελγικό δικαστήριο θα ήταν αναγκαστικά αντίθετη προς το άρθρο 18.

— Το δικαστήριο αυτό εξετάζει στη συνέχεια το άρθρο 37.

Άραγε, η διάκριση που κάνει αυτό το άρθρο μεταξύ των μονοπωλίων, ανάλογα με το αν έχουν ως αποτέλεσμα δημιουργία διακρίσεων μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών ως προς τους όρους εφοδιασμού και διαθέσεως, πρέπει να γίνει επίσης όσον αφορά τους δασμούς και τις φορολογικές επιβαρύνσεις που αναφέρονται στα άρθρα 9 και 12;

Αυτό είναι ακριβώς το ερώτημα που τίθεται, για το οποίο πρέπει να πω ότι δεν αντιλαμβάνομαι πλήρως το περιεχόμενό του. Αυτό φαίνεται εξάλλου να υποθέτει ότι το άρθρο 37 — το οποίο, όπως γνωρίζει το Δικαστήριο, δεν είναι εντελώς σαφές — διακρίνει μεταξύ δύο ειδών μονοπωλίων, ανάλογα με το αν εισάγουν διακρίσεις ή όχι, ενώ επιδιώκει τη διαρρύθμιση όλων των εθνικών μονοπωλίων που έχουν εμπορικό χαρακτήρα, έτσι ώστε να αποκλείεται, με τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών.

Η μόνη απάντηση που μπορεί να δοθεί είναι ότι φαίνεται αδύνατο να συναχθεί από αυτό το άρθρο οποιοδήποτε συμπέρασμα ως προς την ερμηνεία του όρου «φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος».

Το παραπέμπον δικαστήριο στρέφεται στη συνέχεια προς το άρθρο 95. Ερωτά αν η αναφερόμενη στα άρθρα 9 και 12 απαγόρευση έχει πιο απόλυτο χαρακτήρα από αυτήν του άρθρου 95 και, ιδίως, αν δεν διακρίνει ανάλογα με το αν οι εν λόγω φορολογικές επιβαρύνσεις είναι ή όχι ανώτερες από αυτές που επιβάλλονται στα εγχώρια προϊόντα.

Τι ακριβώς μπορεί να σημαίνει απόλυτος χαρακτήρας μιας απαγόρευσης; Με τη μορφή που τίθεται το ερώτημα δεν βλέπω ότι μπορεί να δοθεί σ' αυτό συγκεκριμένη απάντηση. Αυτό το οποίο μπορεί να λεχθεί είναι ότι οι φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος και οι εσωτερικοί φόροι ανήκουν σε διαφορετικό τομέα και δεν διέπονται από το ίδιο σύστημα, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο και το ρυθμό που καθορίστηκαν για την κατάργηση ή τη διαρρύθμισή τους. Επί του σημείου το οποίο φαίνεται ότι απασχολεί το δικαστήριο της Αμβέρσας, πρέπει να σημειωθεί ότι η φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος είναι παράνομη απλώς και μόνο διότι αποτελεί εμπόδιο στο εμπόριο, ενώ ο εσωτερικός φόρος δεν είναι παράνομος παρά μόνο αν και στο μέτρο που πλήττει βαρύτερα τα εισαγόμενα από τα εγχώρια προϊόντα.

Τέλος, και εδώ παραθέτω την απόφαση περί παραπομπής, τίθεται το ερώτημα αν το άρθρο 12 μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πρώτο βήμα προς την επίτευξη του στόχου των άρθρων 9, παράγραφος 1, και 13, καθώς και αν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιο με τόσο γενική έννοια.

Το άρθρο 12, το οποίο επιβάλλει υποχρέωση αποχής «standstill», δεν είναι παρά ένα πρώτο βήμα, αποτελεί σημείο εκκινήσεως. Πράγματι, αυτό προετοιμάζει την κατάργηση των δασμών και φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος που προβλέπουν τα άρθρα 9, παράγραφος 1, και 13. Το μόνο που μπορεί να προστεθεί είναι ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 12 πρέπει να έχουν την ίδια έννοια και το ίδιο περιεχόμενο με τις αντίστοιχες έννοιες των άρθρων 9 και 13.

Ε — Έκτο και τελευταίο ερώτημα. Η διαφορά, όπως διαπιστώνει η απόφαση, πα-

ρουσιάζει αυτή την ιδιαιτερότητα ότι είναι οι ίδιοι οι εισαγωγείς πρώτης ύλης που θεωρούν ότι θίγονται από την ίδια την κυβέρνησή τους και αυτό χωρίς να μπορούν να αποδείξουν ότι ένας παραγωγός ομοειδούς πρώτης ύλης πλεονεκτεί εντός των συνόρων του κράτους που έλαβε τα αμφισβητούμενα μέτρα, εφόσον το βελγικό έδαφος δεν παράγει διαμάντια. Μπορούν όμως να θεωρούν ότι βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση, σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους σε άλλα κράτη, οι οποίοι δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν τη φορολογική επιβάρυνση. Εξάλλου, οι βελγικές επιχειρήσεις κατεργασίας διαμαντιών πλεονεκτούν έναντι εκείνων των άλλων κρατών μελών, τούτο δε εις βάρος των εισαγωγέων, διότι οι τελευταίοι υφίστανται μέρος των κοινωνικών βαρών που έπρεπε να βαρύνουν τις ίδιες τις επιχειρήσεις κατεργασίας.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, το δικαστήριο υποβάλλει το ερώτημα αν πρέπει,

κατά την εκτίμηση των εμποδίων στο εμπόριο που αναφέρουν τα άρθρα 9 και 12, να λαμβάνεται υπόψη μόνο η ζημία που υφίστανται τα άλλα κράτη μέλη ή οι υπήκοοί τους, ή αν πρέπει να εξετάζεται επίσης η ζημία την οποία υφίστανται όλοι οι υπήκοοι της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των υπηκόων του κράτους μέλους που λαμβάνει το εν λόγω μέτρο, έστω και μόνο λόγω του μεγαλύτερου ανταγωνισμού, τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίσουν από τους υπηκόους άλλων κρατών.

Πιστεύω ότι αρκεί να αναφέρω ότι τα άρθρα 9 και 12 λαμβάνουν υπόψη τους δασμούς ή τις φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος ως εμπόδια κατά της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων. Εφόσον συντρέχει αυτή η προϋπόθεση, λίγο ενδιαφέρει ποιας χώρας της Κοινότητας είναι υπήκοοι εκείνοι που υφίστανται τη ζημία που προκύπτει από τα μέτρα που ελήφθησαν έτσι.

Αν συνοψίσω τώρα τις απαντήσεις που θα μπορούσαν να δοθούν στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, δεχόμενος ότι κατά την κρίση του Δικαστηρίου σε όλα πρέπει να δοθεί απάντηση, οι προτάσεις μου θα ήταν εν συντομία οι εξής:

Οι δασμοί και οι φορολογικές επιβαρύνσεις που αναφέρουν τα προαναφερθέντα άρθρα της Συνθήκης είναι όλοι αυτοί που επιβάλλονται από το κράτος επ' ευκαιρία της εισαγωγής εμπορευμάτων, χωρίς να πρέπει να αναζητηθεί αν εיסπράττονται από το Δημόσιο ή αν έχουν ταμειευτικό, κοινωνικό ή διοικητικό σκοπό.

Ενώ δασμοί είναι εκείνοι που φέρουν αυτήν την ονομασία στα πλαίσια των εθνικών νομοθεσιών, η φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος χαρακτηρίζεται από την επιρροή της επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών εντός της Κοινής Αγοράς.

Η παρεμπόδιση του εμπορίου που προκύπτει από τη φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος μπορεί να υπάρχει ακόμα και αν δεν υφίσταται ανταγωνισμός από την εγχώρια παραγωγή.

Ούτε το άρθρο 18, ούτε το άρθρο 37 είναι σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 9 και 12 της Συνθήκης.

Αυτά τα δύο τελευταία άρθρα επιβάλλουν απαγόρευση διαφορετικού περιεχομένου από την αναφερόμενη στο άρθρο 95 και δεν περιλαμβάνουν τις διακρίσεις που αυτό προβλέπει για τους εσωτερικούς φόρους.

Το άρθρο 12 είναι το σημείο εκκινήσεως για την επίτευξη των στόχων των άρθρων 9 και 13.

Τέλος, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, για την εκτίμηση των εμποδίων που παρεμβάλλουν τα τελωνειακά μέτρα ή τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η υπηκοότητα των προσώπων που υφίστανται τη ζημία που προκύπτει από αυτά τα μέτρα.